

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Elämänkatsomustiedon päättöarvioinnin kriteerityö

Tallenne 21.4. tuunaamosta https://valtioneuvoston.sharepoint.com/:v:/g/personal/satu_honkala_oph_fi/ESwm3hBjt3dDvtgpN73v12UBXnxSfJjp6nabY0m8g7CLtw

Satu Honkala
opetusneuvos,
Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus –yksikkö

”Kiinnostaa oppiaineen arviointi alakoulun näkökulmasta!

Mitä erityistä tai uutta olisi huomioitava alakoulun ET-arvioinnissa?”

Uusi arviointiluku OPS-perusteissa:

- <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/arviointiluku-6-oppimisen-ja-osaamisen-arviointi>
- ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearviointin taitoja (formatiivinen)
- määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen)
- Oppiaineet arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi; sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut oppiaineiden tavoitteet
- OPS-perusteitten kriteerit, nyt 6lk hyvä osaaminen
- Oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä on tarkoitus oppia ja miten suoriutumistaan arvioidaan.
- Dokumentoiva arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

Syksy
2018

- Opetushallitus aloittaa päättöarvioinnin kriteerityön

Kevät
2019

- Oppiaineiden kriteerityöryhmät käynnistävät työnsä, ohjausryhmä ja asiantuntijaryhmä tukemassa

Syksy
2019

- Karvi tekee kriteerien toimivuuden arvioinnin

Kevät
2020

- Työryhmät jatkavat päättöarvioinnin kriteerityötä

Syksy
2020

- Päättöarvioinnin kriteerit lausuntokierroksella ja avoimessa verkkokommentoinnissa -> päättöarvioinnin kriteerien viimeistely
- Johtokunnan käsittely ja määräysasiakirjan allekirjoitus

Kevät
2021

- Päättöarvioinnin kriteerit lisätään paikallisiin opetussuunnitelmiin
- Arviointityön kehittäminen ja OPH:n toimeenpanontuki

Syksy
2021

- Päättöarvioinnin kriteerit käyttöön kouluissa 1.8.2021 -> ensimmäiset päättöarvioinnit uusien kriteerien pohjalta keväällä 2022

Päätöarvioinnin kriteerityön reunaehdot

- Opetussuunnitelman perusteisiin ei ole tehty muutoksia oppiaineiden opetuksen tavoitteisiin eikä keskeisiin sisältöalueisiin vuosiluokilla 7–9
- Päätöarvioinnin kriteerit on muodostettu olemassa olevien opetuksen tavoitteiden, arvioinnin kohteen sekä oppiaineiden keskeisten sisältöjen pohjalta
- Uudistettu arviointiluku 6: ”Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa” (julkaistu 10.2.2020)
  - Arvioinnin yleiset periaatteet
  - Päätöarvosana on oppiaineen oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu **kokonaisarviointi**
  - Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta **voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta**

Päätöarvioinnin kriteerityön reunaehdot

- Perusopetuksessa on **kaikille oppilaille yhteiset** tavoitteet, joiden suunnassa opetus ja oppiminen toteutuu
- Kriteerit kuvaavat joidenkin arvosanojen saamisen edellyttämää osaamista, ne **eivät ole eri tasoisia tavoitteita.**
- Oppiaineen opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt vuosiluokkaistetaan paikallisessa opetussuunnitelmassa
- Opetuksen tavoitteet eivät ole yhteismitallisia oppiaineiden välillä eivätkä oppiaineiden sisällä
- Opetuksen tavoitteista on johdettu **oppilaan oppimisen tavoitteet, oppimisen tavoitteita ei vuosiluokkaisteta**
- Päätöarvioinnin kriteerityössä on muokattu paikoin sekä **arvioinnin kohdetta** että arvosanan 8 kriteeriä eli osaamisen kuvausta

Pyrkimys yksiselitteisyyteen ja yhdenvertaisuuteen

ET:n tavoitteiden ja sisältöjen vuosiluokkaistaminen

- 3 vuosiviikkotuntia, yhdysryhmiä
- Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Sisältöjen valinnassa pyrkimys yleissivistävään tietoon yhdistetään oppilaiden kokemusmaailmaan ja identiteetin ja elämänkatsomuksen etsintään. Olennaista on löytää sisältöjä, joiden kanssa työskenteleminen antaa oppilaalle mahdollisuuden rakentaa tiedosta ja omakohtaisesta pohdinnasta katsomuksellista arvostelukykä.
- **S1 Katsomus ja kulttuuri**
- **S2 Etiikan perusteita**
- **S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus**

- T2 vahvistaa opiskelijan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä muun muassa perehtymällä Unescon maailmanperintöohjelmaan

Oppilas rakentaa yleissivistystä erilaisista kulttuureista ja katsomuksista ja Unescon maailmanperintöohjelmasta.

- Tiedollinen yleissivistys

- 5: Oppilas osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin perustekijän (kuten pukeutuminen, kieli, ruoka, juhlat, elinkeino, toimeentulo, teknologia) ja yhden Unescon maailmanperintökohteen.

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet

Arvioinnin kohde

Osaamisen kuvaukset (kriteerit) arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opettajalle

Oppilaalle

Opettajalle ja oppilaalle

Oppilaan osaaminen

Andersonin ja Krathwolin taksonomiataulukko

Tiedon ulottuvuus	Kognitiivisen prosessin ulottuvuus					
	Muistaa	Ymmärtää	Soveltaa	Analysoida	Arvioida	Luoda
Faktatieto	Muistaa termejä tai yksittäisiä asioita.	Osaa kertoa omin sanoin.	Osaa tehdä johtopäätöksiä osaamiensa faktojen perusteella.	Analysoi oppimiaan faktoja.	Arvioi faktojen luotettavuutta.	Tuottaa uutta tietoa.
Käsitetieto	Nimeää käsitteitä.	Osaa havainnollistaa antamalla esimerkin	Osaa soveltaa tietojaan. Osaa luokitella	Osaa tehdä loogisia johtopäätöksiä. tiedon pohjalta	Havaitsee yhtäläisyyksiä ja eroja kahden käsitteen välillä.	Osa tehdä systeemeistä erilaisia syy-seuraus-malleja.
Menetelmätieto	Osaa soveltaa rutiininomaisen menetelmän tutun tehtävän ratkaisemiseen.	Osaa käyttää uutta menetelmää tuntemattoman tehtävän ratkaisemiseksi.	Soveltaa tietämiään faktoja käyttäessään menetelmää.	Osaa suunnitella tutkimusprosessin. Kykenee tutkimushypoteesien esittämiseen.	Pystyy arvioimaan, mikä menetelmä sopii parhaiten tietyn ongelman ratkaisemiseksi.	Kehittää vaihtoehtoisen/uuden menetelmän ongelman ratkaisemiseksi.
Metakognitiivinen tieto	Laatii muistisääntöjä itselleen faktojen muistamiseksi.	Tietää, milloin mitäkin menetelmää käytetään.	Osaa eritellä omia kiinnostuksen kohteitaan tutkimusalalla. Tietää omat vahvuutensa ja heikkoutensa eri osa-alueilla.	Pystyy muodostamaan omia mielipiteitä analysoituaan tutkimuksen tuloksia.	Kykenee arvioimaan valitsemaansa tutkimusprosessia. Kykenee arvioimaan saamiensa tutkimustulosten luotettavuutta.	Pystyy luomaan uuden tai paremman tutkimusprosessin, jolla tietty tutkimusongelma voidaan ratkaista.

Luettele USA:n presidentit / Arvioi presidentti Trumpin toimia - Kumpi on vaativampi?

Andersonin ja Kratwohlin taksonomia

	Muistaa	Ymmärtää	Soveltaa	Analysoida	Arvioida	Luoda
Faktatieto						
Käsitetieto						
Menetelmä-tieto						
Metakognitiivinen tieto						

T8: tunnistaa joistain teoista eettisen ulottuvuuden, kuten onko teko oikein, väärin vai ei kumpaakaan. (5)

T8: tunnistaa eettisiä käsitteitä, osaa perustella eettisiä näkemyksiään. (7)

T8: käyttää monipuolisesti eettisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa niitä perustellusti omassa ajattelussaan. (9)

Faktoja vähän,
pohdintaa paljon

Ajattelun
taitojen
kehittäminen,
eettisen
ajattelun taidot

Oppiminen

Mikä arvosana annetaan?

Tunnistaa
ilmiön
nimen

Ymmärtää
mistä
puhutaan

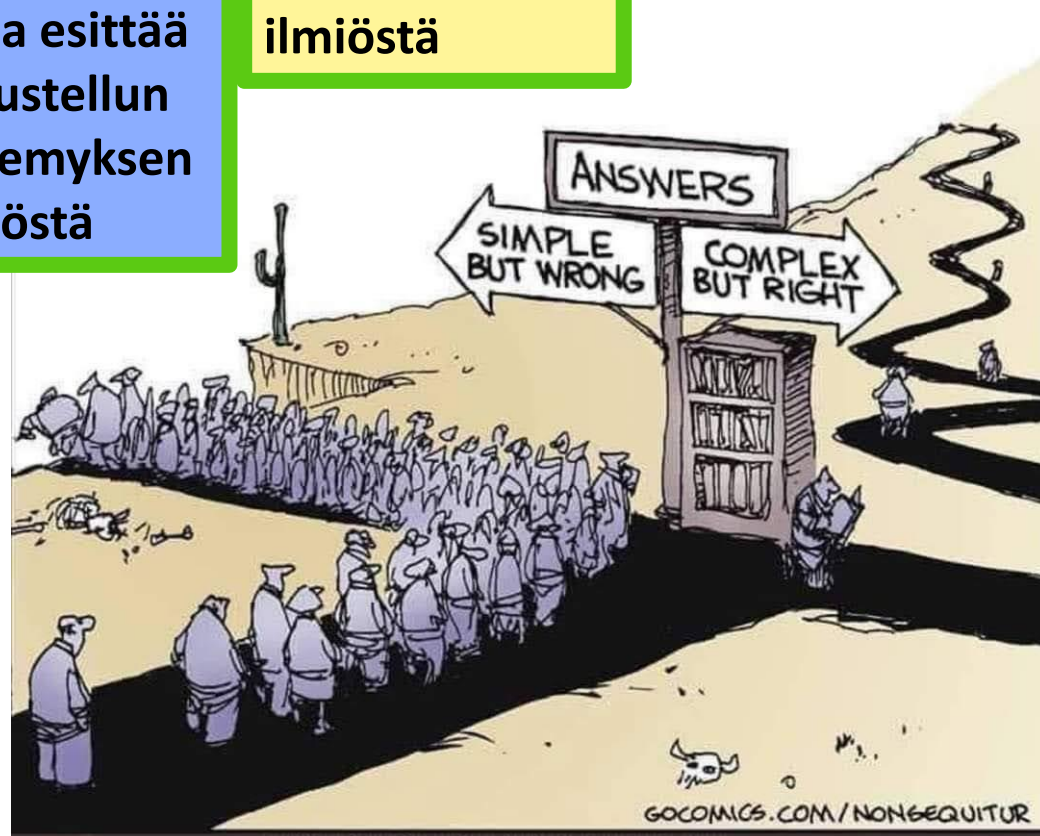
Osa esittää
näkömyksen
ilmiöstä

Osa
esittää
faktoja
ilmiöstä

Osa esittää
perustellun
näkömyksen
ilmiöstä

Osa esittää
perustellun,
eri näkökulmia
arvioivan
näkömyksen
ilmiöstä

?

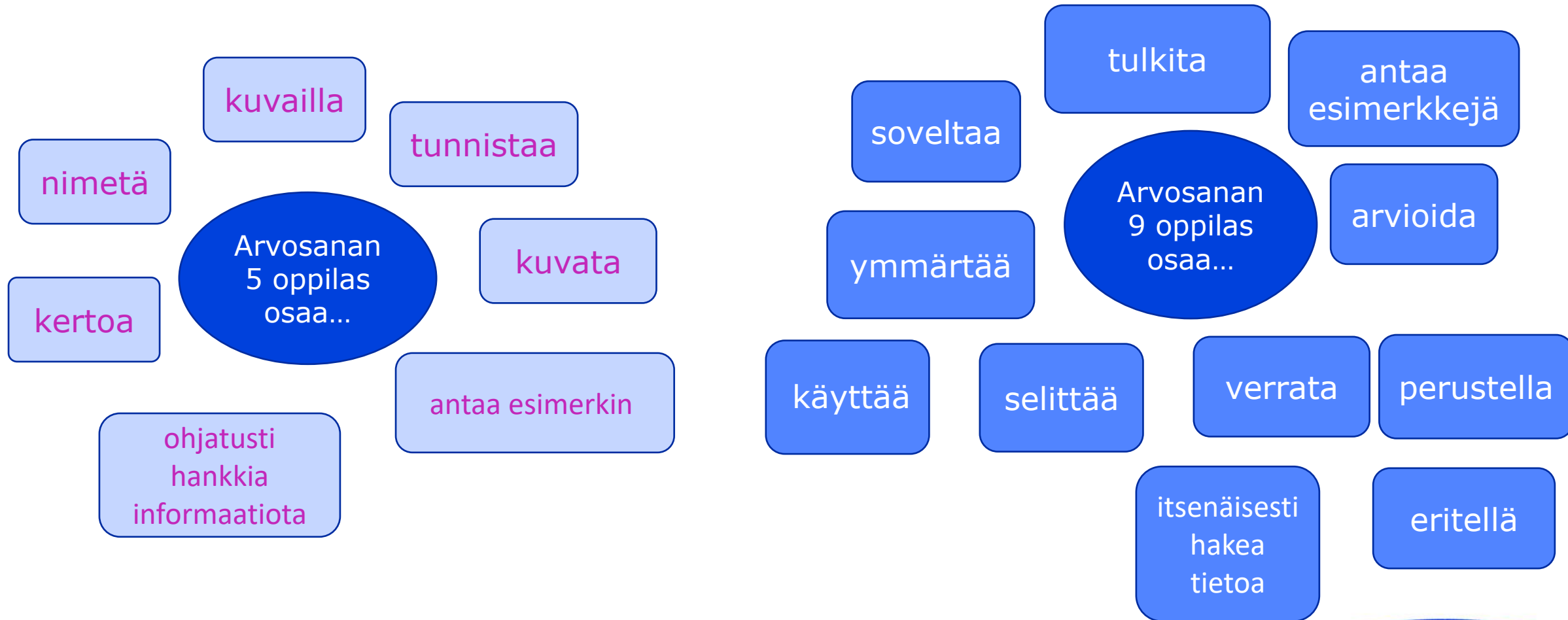
ET-kriteerit korostavat taitoja

Oppiaineen tavoitteista 6/10 taitopainotteisia

Sisältöalueissa mahdollisuus paikallisesti ja opettajakohtaisesti valita mihin konkreettiin asiaan perehtyen sisältöalue käsitellään ja taitoja opitaan.

-> päättöarvioinnin kriteeristössä vain vähän spesifejä tietoja, painotus taidoissa, käsitteissä ja laajemmissa kokonaisuuksissa

Esimerkkejä ET-kriteereissä käytetyistä verbeistä

Päätöarvosana ja päättötodistus

- **Päätöarvosana muodostetaan**, kun oppiaineen oppimäärän opetus päättyy.
  - Jos oppiaineen päätöarviointi ajoittuu vuosiluokille 7 tai 8, kyseinen **päätöarvosana kirjataan** lukuvuositodistukseen tai mahdollisesti annettavaan välitodistukseen.
- **Päättötodistus annetaan** 9. vuosiluokan keväällä, johon nämä arvosanat siirtyvät. Päättötodistukseen merkitään myös opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 vuosiviikkotunteina.

Päättöarvosanan korottaminen

Oppiaineen oppimäärän hyväksytyä päättöarvosanan voi korottaa vain seuraavissa tapauksissa:

- yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa valinnaisessa aineessa (1 vvt) osoitetulla osaamisella. Tämä korottamisen periaate tulee kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan.
- lisäopetuksessa tai erityisessä tutkinnossa päättötodistuksen saamisen jälkeen.
- Jos kyseessä on oppiaineen oppimäärän **hylätty suoritus**, jolloin päättöarviointia ei voida suorittaa eikä päättötodistusta voida antaa, tulee oppilaalle varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta korottaa saamansa hylätty arvosana.

ET-päätöarvosanan muodostamisesta

- Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.
- Päätöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona elämäkatsomustiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti.

- **Päätöarviointi** kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päätöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt elämäkatsomustiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päätöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa.
- Päätöarvosana on elämäkatsomustiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu **kokonaisarviointi**.
- Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan **osaaminen vastaa pääosin** kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa.

- Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta **voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen** jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämäkatsomustiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.
- Elämäkatsomustiedon arvioinnissa painotetaan sitä, että oppiaineessa edistetään oppilaiden **kykyä etsiä** hyvää elämää ja korostetaan oppilaiden kykyä **vaikuttaa aktiivisesti** omaan ajatteluunsa ja toimintaansa.
- Elämäkatsomustiedossa tuetaan oppilaan **itsenäisen ajattelun ja argumentaation kehitystä ja avointa pohdiskelemista**.
- Kehitys on koko yläkoulun kestävä jatkumo, mikä osana on elämäkatsomustiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi.

”Päätöarvioinnin muodostuminen: Onko kumulatiivista/keskiarvollista/9. luokalle painottuvaa vai mitenkä?”

- ET-kriteerit painottavat taitoja
- Taidot kehittyvät osin kumulatiivisesti
- Unohda keskiarvot, niitten käyttö on perusopetuksen arvioinnissa kielletty
- Päätöarviointi annetaan silloin kun oppiaineen opetus päättyy, usein 9lk keväällä.
- **Päätöarvosana kuvaa osaamista arvosanan antamishetkellä suhteessa kriteereihin** (se ei kuvaa mitä, missä, milloin, kenen opettamana oppilas on opiskellut)

Oppiainetta vaihtavan arviointi

- Päättöarvosana on oppiaineen oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu **kokonaisarviointi**
- Päättöarvosana **kuvaa osaamista arvosanan antamishetkellä suhteessa kriteereihin** (se ei kuvaa mitä, missä, milloin, kenen opettamana oppilas on opiskellut)
- Annetaan siinä aineessa jota opiskelee, sen aineen kriteereillä
- Muistaen, että taitoja voi kartuttaa myös muitten aineitten opinnoissa
- **ET-päättökriteereistä 6/10 on taitoja** (T2 maailmanperintö, T3 sekulaari humanismi, T4 uskontokritiikki)
- Ns. puuttuvia näyttöjä ei voi vaatia, mutta tilaisuuksia osoittamiseen voi antaa (vaihto ET->UE ongelmallisempi, UE:ssa enemmän tietokriteerejä)

Huomioitavaa maahanmuuttotaustaisten oppilaiden arvioinnissa

- sanallista arviota voidaan edelleen käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli
- oppilaan lukuvuositodistuksessa voi siten olla sekä sanallisia arvioita että numeroarviointia
- arvioinnin *monipuolisuus* painottuu arvioitaessa oppilasta, jonka äidinkieli on muu kuin koulun opetuskieli
- arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaidon taso *koulun opetuskielessä* sekä arvioinnin kohteena olevan *oppiaineen tiedonalan kielessä*
  - Mitä tämä tarkoittaa? Sitä, että
    - tulee miettiä, mikä osuus kielellä on osaamisen osoittamisessa
    - on huolehdittava siitä, että on opetettu se, mitä arvioidaan

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ET 7-9

- Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan **osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta**.
- Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla **mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa**.
- Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä **vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen**.
- Oppilaiden yksilöllisen **tuen tarpeet** sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen **otetaan huomioon** työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	Oppilas oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas tunnistaa joitakin katsomuksellisia käsitteitä (kuten elämäkatosmus, uskonto, uskonnottomuus).	Oppilas osaa kuvata maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet.	Oppilas ymmärtää maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet, tunnistaa niiden välisiä suhteita ja osaa käyttää niitä.	Oppilas tunnistaa, ymmärtää ja osaa soveltaa katsomuksellisia käsitteitä omassa katsomuksellisessa ajattelussaan ja tuotoksissaan.

<p>T2 rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintö ohjelmaan</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas rakentaa yleissivistystä erilaisista kulttuureista ja katsomuksista ja Unescon maailmanperintöohjelmasta.</p>	<p>Kulttuurien ja katsomusten tunteminen</p>	<p>Oppilas osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin perustekijän (kuten pukeutuminen, kieli, ruoka, juhlat, elinkeino, toimeentulo, teknologia) ja yhden Unescon maailmanperintökohteen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata kahta eri kulttuuria tai katsomusta sekä tunnistaa näiden yhtäläisyyksiä ja eroja.</p> <p>Oppilas osaa kertoa joistain Unescon maailmanperintöohjelman piirteistä ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.</p>	<p>Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista.</p> <p>Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.</p>	<p>Oppilas ymmärtää kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta sekä osaa suhteuttaa omaa kulttuurista ja katsomuksellista asemaansa maailman kulttuureissa ja perinnössä.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohtia ja nimetä useimmat kotimaiset ja joitain ulkomaisia maailmanperintökohteita.</p>
--	------------------	---	---	---	---	--	---

<p>T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii tuntemaan erilaisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa.</p>	<p>Erilaisten katsomusten tunteminen ja vertailu</p>	<p>Oppilas osaa nimetä vähintään kaksi erilaista katsomusta (kuten kristinusko, marxismi ja veganismi).</p>	<p>Oppilas osaa nimetä seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin keskeisiä piirteitä.</p> <p>Oppilas tietää, että katsomuksellisia kysymyksiä voi lähestyä tieteellisesti.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita.</p> <p>Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.</p>	<p>Oppilas ymmärtää keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita.</p> <p>Oppilas osaa selittää, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.</p>
---	------------------	---	---	--	---	---	--

<p>T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita</p>	<p>S1, S3</p>	<p>Oppilas oppii tutkimaan ja pohtimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita.</p>	<p>Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen</p>	<p>Oppilas osaa ohjatusti hankkia informaatiota uskonnoista ja uskontokritiikistä.</p>	<p>Oppilas tunnistaa, mitä uskonnollinen ajattelu on, ja tietää, mitä uskontokritiikki tarkoittaa, sekä osaa osittain itsenäisesti hakea informaatiota asiasta.</p>	<p>Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä sekä hakea informaatiota asiasta.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä uskonnollisen ajattelun luonnetta, ymmärtää uskontokritiikin pääpiirteitä sekä osaa itsenäisesti hakea tietoa asiasta.</p>
--	----------------------	--	--	---	--	---	--

<p>T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja</p>	<p>S1, S3</p>	<p>Oppilas oppii ymmärtämään katsomusvapauden ihmisoikeutena sekä perehtyy katsomusvapauden turvaamisen kansallisiin ja kansainvälisiin keinoihin</p>	<p>Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkin katsomusvapaudesta.</p>	<p>Oppilas tunnistaa katsomusvapauden ihmisoikeutena.</p> <p>Oppilas osaa nimetä vähintään yhden keinon, jolla katsomusvapautta turvataan.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena, joistakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.</p>	<p>Oppilas selittää katsomusvapauden ihmisoikeutena ja joitakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista sekä osaa eritellä niiden puutteita erilaisissa tilanteissa.</p>
---	----------------------	--	--	--	--	--	--

<p>T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita</p>	<p>Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu</p>	<p>Oppilas osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja ohjatusti nimetä jonkin siihen liittyvän perusteen (kuten se, ettei ihminen käytä lentokonetta eettisistä syistä).</p>	<p>Oppilas osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja osaa nimetä jonkin siihen liittyvän yksilöllisen ja yhteisöllisen perusteen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä ja arvioida erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita ja osaa verrata omia katsomuksellisia ratkaisujaan niihin.</p>
--	--------------------------	--	---	---	---	---	---

<p>T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii hyväksymään ja ymmärtämään maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun.</p>	<p>Monikulttuurisuuden ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkin maailman moninaisuudesta sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata maailman monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.</p>	<p>Oppilas ymmärtää maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.</p>	<p>Oppilas ymmärtää ja osaa perustella maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.</p>
--	--------------------------	--	--	---	--	---	--

<p>T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan</p>	<p>S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii tunnistamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittää eettistä ajatteluaan.</p>	<p>Eettisen ajattelun taidot</p>	<p>Oppilas tunnistaa joistain teoista eettisen ulottuvuuden, kuten onko teko oikein, väärin vai ei kumpaakaan.</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa eettisiä käsitteitä (kuten arvo, velvollisuus, oikeus, vapaus, vastuu, tasa-arvo ja reiluus).</p> <p>Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä.</p> <p>Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään johdonmukaisesti.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää monipuolisesti eettisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa niitä perustellusti omassa ajattelussaan.</p>
--	----------------------	--	---	---	---	---	--

<p>T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii pohtimaan ja ymmärtämään omien valintojen vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti.</p>	<p>Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa jonkin kestävän tulevaisuuden edellytyksen.</p> <p>Oppilas osaa kertoa, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen .</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä kestävän tulevaisuuden edellytyksistä.</p> <p>Oppilas ymmärtää, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti (kuten kierrätyksen, kulutusvalintojen sekä harrastuneisuuden kautta).</p>	<p>Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä ja tarkastella kestävän elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle.</p> <p>Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä sekä kuvailla ja arvioida keinoja vaikuttaa tulevaisuuteen ongelmiin paikallisesti ja globaalisti.</p>
---	----------------------------------	---	---	---	--	--	--

<p>T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta</p>	<p>S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja perustan.</p>	<p>Ihmisoikeus etiikan tuntemus</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla ihmisarvoon tai ihmisoikeuksiin liittyviä seikkoja.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä joitakin ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä ja kertoa ihmisoikeuksien merkityksestä.</p>	<p>Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa.</p>	<p>Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa sekä perustella ihmisoikeuksien merkitystä.</p>
---	----------------------	--	--	---	--	---	--

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Kiitos!

satu.honkala@oph.fi

